

פרק ראשון עם ולשון

בסוף המאה ה-19, כחמישים שנה לפני שקמה מדינת ישראל, כתב אליעזר בן יהודה את הדברים האלה:

"כמו שהיהודים אינם יכולים להיות עם חי באמת אלא בשובם (כאשר ישובו) לארץ ישראל, כך אינם יכולים להיות עם חי אלא בשובם ללשון האבות ולהשתמש בה לא בלבד (רק) בספר... אלא דווקא בדיבור פה... בכל ענייני החיים ובכל שעות היום והלילה, ככל הגויים, גוי גוי בלשונו".

מתוך ההקדמה לימילון העברית החדשה והישנה, מאת אליעזר בן יהודה

באותם ימים כתב אדם אחר, דברים אחרים בשפה הגרמנית:

"הרי איננו יכולים לדבר זה עם זה עברית. מי מאתנו יודע עברית במידה מספקת, כדי לבקש בשפה זו כרטיס רכבת? זה לא קיים".

מתוך 'מדינת היהודים' מאת תיאודור הרצל, בתרגום ש' פרלמן

האיש שכתב דברים אלה אינו אחר מאשר ד"ר בנימין זאב הרצל, והדברים כתובים בספרו הידוע 'מדינת היהודים'. ד"ר הרצל מציע בספרו, כי במדינת היהודים שתקום "יחזיק כל אחד בשפתו, שהיא המולדת היקרה של מחשבותיו", לפי הדוגמה של שווייץ, אשר תושביה מדברים שפות אחדות, ואף-על-פי כן כולם נחשבים לבני עם אחד.

מה הם אומרים?

לפניכם רשימה של משפטים, אשר חלק מהם מתאימים לדעתו של בן יהודה וחלק – לדעתו של הרצל:

1. עם הוא קבוצה של אנשים, שיש להם מולדת משותפת, היסטוריה משותפת וגם לשון משותפת.

2. השפה העברית מעולם לא מתה, לכן לא קשה להחזיר אותה לשימוש.
3. העברית היא שפה שעבר זמנה; אין היא מתאימה לתרבות המערבית.
4. עם, שבניו מדברים בכמה שפות, אינו יכול להיות מאוחד.
5. למה נוסיף את הקושי בלימוד העברית על שאר קשיי הקליטה של העולה החדש?
6. מוטב להשתמש בשפה שיש לה אוצר מילים עשיר, ולא בשפה אשר אוצר המילים שלה דל, ובכל יום צריך להמציא בה מילים חדשות.
7. הדת, התרבות והמסורת היהודית נוצרו בלשון העברית. זו הלשון העתיקה של עם ישראל.
8. יש מדינות בעולם, שיש בהן יותר משפה מדוברת אחת, והן חזקות ופורחות; מדוע לא תהיה מדינת היהודים כמותן?
9. אין זה בריא, ששפת אמו של הבן שנולד בארץ, תהיה שונה משפת האם של הוריו, שעלו מארצות אחרות.
10. בכל הדורות כתבו היהודים ספרות עברית, כלומר בעיית אוצר המילים אינה בעיה קשה מדי.

א. העתיקו את המשפטים האלה בשני הטורים שבטבלה: בטור הימני – המשפטים המתאימים לאליעזר בן-יהודה; בטור השמאלי – המשפטים המתאימים להרצל:

בנימין זאב הרצל	אליעזר בן יהודה
.1	.1
.2	.2
.3	.3
.4	.4
.5	.5
.6	.6
.7	.7

ב. נתחלק לשתי קבוצות: "קבוצת בן יהודה" ו"קבוצת הרצל". כל קבוצה תוסיף משפטים לעמדתה:

"קבוצת הרצל"	"קבוצת בן יהודה"
.1	.1
.2	.2
.3	.3
.4	.4
.5	.5

ועתה – לעבודה

כל קבוצה תכין את כל הנימוקים האפשריים בעד הדעה שהיא מייצגת. לאחר מכן, תמנה כל קבוצה שני "נואמים", והם יביאו את נימוקי הקבוצה לפני הכיתה כולה. בסך הכול תשמע הכיתה ארבעה נאומים, שכל אחד מהם יימשך **שתי דקות בלבד**. לבסוף נקיים דיון בכיתה: **מי צודק?**

עיתונות, עיתונות!

א. נתחלק שוב לקבוצות, ונכתוב דיווח עיתונאי על הוויכוח שהיה בכיתה. כל קבוצה תכוון את הדיווח לעיתון מסוג אחר:

- עיתון יומי רגיל;
- שבועון קליל, המביא רק סנסאציות;
- עיתון לענייני חינוך;
- עיתון מיוחד לעולים חדשים.

ב. תארו לכם כותרת כזו בעיתון:

קמה מדינה יהודית!

במדינה החדשה ידברו שלוש שפות: יידיש, לאדינו ואנגלית

1) כתבו את גוף הידיעה, ותוך כדי כתיבה ענו על השאלות:

- מי החליט?
- מדוע הוחלט כך?
- האם היו מתנגדים? אם כן, מה הם אמרו?
- איך הגיבו תושבי הארץ על ההחלטה?
- איך הגיבו יהודים מחוץ לארץ?

---

2) כתבו – בקבוצות – מכתבי קוראים, בתגובה על הידיעה בדבר השימוש בשלוש שפות. כל קבוצה תכתוב מכתב מסוג אחר:

א. מכתב התומך בהחלטה;

ב. מכתב המתנגד להחלטה;

ג. מכתב המבקש הסברים להחלטה.

תומכים בהחלטה

מתנגדים להחלטה

מבקשים הסברים

פרק שני

מילים... מילים... מילים

חידושי לשון ב-1948*

בשנת 1848 היו חידושי לשון מסעירים, כמו למשל: במקום סימפטיה – מציעים **אהדה**; במקום טקסי – **מונית**; במקום איניציאטיבה – **יוזמה**; במקום פספורט – **זרכון**; במקום אטמוספירה – **אווירה**; במקום פרובלמה – **בעיה**.

גרזי ייקרא מעתה **מוסד**. דוקומנט יהיה **מסמך**, בלוקאדה תהיה **מצור**, פאראדה תהיה **מצעד** ולמיניסטר ייקרא מעתה **שר**. המילה היחידה שלא נקלטה הייתה מורשון במקום פרלמנט. השם שהתקבל הוא **כנסת** – עד עצם היום הזה.

1. מדוע נבחרה המילה 'מונית' במקום טקסי?

2. מה השורש של המילה 'זרכון'? מה הקשר בין השורש הזה לבין הפספורט?

3. מדוע בחרו במילה 'מצעד' לפאראדה?

4. מה הקשר בין 'אטמוספירה' ל'אווירה'?

5. האם אתם יכולים למצוא הסברים לחידושים האחרים?

מן המסעדה למרפאה

קראו את הקטע הבא, שימו לב למילים המודגשות בו:

שמע מה קרה לי אתמול: בצהריים הלכתי עם משה לאכול במסעדה החדשה, זו שברחוב בן יהודה, ליד המספחה של ניסים ועליזה. המקום יפה והאוכל לא יקר. אבל עוד לפני שקיבלנו את המנה הראשונה, שמענו צעקות מן המדרכה שממול. הסתכלנו, וראינו ששני בחורים ניסו לגנוב ארנק מאישה זקנה, שיצאה מן המכבסה. שוטר, שעבר במקום במקרה, תפס את השניים ולקח אותם לתחנת המשטרה. הגברת הזקנה נראתה לא טוב, ולכן רצנו אליה ולקחנו אותה למרפאה של קופת חולים. תודה לאל, הגברת לא נפגעה, והיא חזרה לביתה בכוחות עצמה. לא, לא חזרנו למסעדה. לא היה לנו תיאבון...

שפה ברורה ודברים אחדים
מאת: אורה מלול

מה משותף לכל המילים המודגשות בקטע זה? שימו לב גם לצורה וגם למשמעות:

מְסַעֵדָה מְסַפֶּרָה מְדַרְכָּה מְכַבֵּסָה מְשַׁטֶּרָה מְרַפֵּאָה

כולם שמות של מקומות. מן השורש של השמות אפשר ללמוד על הפעולות שעושים במקומות האלה, או מי עובד שם:

במסעדה **סועדים** (אוכלים)

במדרכה **דורכים** (הולכים)

במרפאה **מרפאים**

ומה עושים במכבסה? _____

ומי עובד במשטרה? _____

לכל השמות יש אותה צורה: מ□□□ה.

לצורה כזאת, הבנויה משורש + "תוספות" קוראים 'משקל'.

שפה ברורה ודברים אחדים
מאת: אורה מלול

אילו שמות (במשקל מ□□□ה) כדאי לתת למקומות האלה?

- _____ מקום שזוללים בו
- _____ מקום ששופכים בו את הזבל של העיר
- _____ מקום שצובעים בו בגדים
- _____ מקום שמגדלים ומוכרים בו שתילים
- _____ מקום שיושבים בו המפקדים של הצבא
- _____ מקום ששולחים ממנו מברקים

בבקשה לבדוק במילון : האם מצאתם את השמות שנתתם למקומות?

ל' א הביישן למד...*

"לא הביישן למד ולא הקפדן מלמד" – במשפט זה של חכמינו (מפרקי אבות) מופיעות שתי מילים, המציינות אופי של האדם. נביא כאן עוד כמה מילים דומות.

ונתחיל מפסוק אחר של חכמינו:

"בשלושה דברים אדם ניכר (אפשר להכיר את האדם): בכוסו, בכיסו ובכעסו".

כיצד אדם ניכר בכוסו? – אדם שכוסו מלאה תמיד (ולא במיץ פירות, כמובן) הוא **שתיין**; ואדם המרבה לאכול או לזלול הוא **אכלן** או **זללן**.

כיצד אדם ניכר בכיסו? – יש אדם שהוא **חסכן**, ואינו מוציא כספים בקלות, ויש אדם שהוא **פזזן** – מפזז כסף רב; יש אדם שהוא **קמצן** ואינו נותן כסף לעניים, ויש אדם שהוא **נדבן**, ונותן להם כסף רב.

וכיצד אדם ניכר בכעסו? – יש אדם שהוא **פעסן**, כועס תמיד, גם בלי סיבה, ויש אדם שהוא **רגזן**, ומתרגז על כל דבר קטן. אדם יש אדם שהוא **סבלן**, ואינו מתרגז או כועס בקלות, ויש אדם שהוא **סלחן** וסולח תמיד לכל אחד.

ולא רק בזאת אדם ניכר. הוא ניכר גם ביחסו ללימודים: יש תלמיד שהוא **עצלן**, ויש תלמיד שהוא **שקדן** (חרוץ) ולומד היטב. לפעמים התלמיד שוכח מהר את מה שלמד, ואז הוא **שכחן**, ולפעמים הוא זוכר ויודע הכול, ואז הוא **ידען**.

התוכל אתה, הקורא, למצוא במה עוד ניכר האדם?

1. יש בקטע הרבה מילים המציינות תכונה (אופי). רשמו את המילים האלה.

שפה ברורה ודברים אחדים
מאת: אורה מלול

2. מהי הצורה המשותפת לכל המילים האלה?
_____
3. מיהו **דְּבָרָן**?
_____
- מיהו **פְּחָדָן**?
_____
- למי נקרא **שְׁקָרָן**?
_____
4. איך קוראים למי **שִׁמְסֵרֵב** (לא רוצה) לעשות משהו?
_____
- ולמי **שְׁצוּעֵק וְצוּעֵק**?
_____
- ואמא, **שְׁדוּאָגַת** יותר מדי??
_____
- היהודים, **הַמְרַחֲמִים** על כל אדם, הם _____ בני _____
- הילד, **שְׁשׂוּכַח** להכין שיעורים, הוא _____
- אנשים שנוהגים **לַרְכֵּל** (לדבר על אחרים מאחורי גבם) הם _____
- ואלה **שִׁמְטֵרִידִים** את חבריהם (מפריעים, 'מבלבלים את המוח') הם _____

© 2015 by the author. All rights reserved.

© 2015 by the author. All rights reserved.

בעל מקצוע - |

המשקל שמציין אופי מתאים גם לבעלי מקצוע או לבעלי תפקיד: מי שמשחק בתיאטרון או במגרש הספורט נקרא **שחקן**, וזו שמשחקת לצדו היא **שחקנית**. כמה **שחקנים** יש במגרש הכדורגל? אלה שקוראים חדשות ברדיו הם **קריינים** ו**קרייניות**. השומר על הסדר בתיאטרון, בקולנוע וגם בכנסת הוא ה**סדרן**. גם במגרשי הספורט יש **סדרנים**.

איך נקרא למי שמוכר **ירקות**? _____
דינה עובדת ב**ספרייה**. מה מקצועה? _____
דודו טופז עובד בשדה ה**בידור**. מה מקצועו? _____
פנינה זלצמן ידועה בנגינתה ב**פסנתר**. היא _____
דן ורחל עובדים במרכזיית **טלפונים**. דן _____
ורחל _____

עובד, משגיח ומנהל

יש שמות של מקצועות, שהם בצורת הבינוני ('הוהי') של הפועל בבניינים שונים:

דוד הוא **שומר**. ורינה? _____
חיים הוא **שוטר**. ויעל? _____ ושניהם? _____
שלמה **מפקח** במשרד החינוך. וחנה? _____
מר כהן הוא **מזכיר** המפלגה. וגברת לוי? _____
דובר צה"ל מדבר בשם הצבא. גם לגופים אחרים יש כמה _____

**שמות המקצועות כאן הם משלושה בניינים.
אילו בניינים?**

מי עומד בראש המפעל (השורש: **נהל**)? _____
איך קוראים למי שכותב **ספרים**? _____
אם יוצאים לטיול, כדאי שיבוא גם אדם שיודע **לחבוש** פצעים. מיהו? _____
מה תפקידו של מי שעוזר לנו **לנקות** את הבית? _____
עורך הדין המגיש את **התביעה** בבית המשפט נקרא _____
ומי שתפקידו **לשפוט** בבית המשפט הוא ה _____
בעלת החנות מבקשת נשים שיעזרו לה **למכור**. היא מחפשת _____
החברה להגנת הטבע מחפשת שלושה _____, שיוכלו **להדריך** בטיולים.
ומי נותן את **הפקודות** בצבא ובמשטרה? _____

כלים ומכשירים

הנה שמות אחדים לכלים :

מפתח

מסרק

משפך

מצנח

מצפן

נסו לנחש : למה משמש כל אחד מהכלים האלה?
בדקו במילון אם צדקתם.

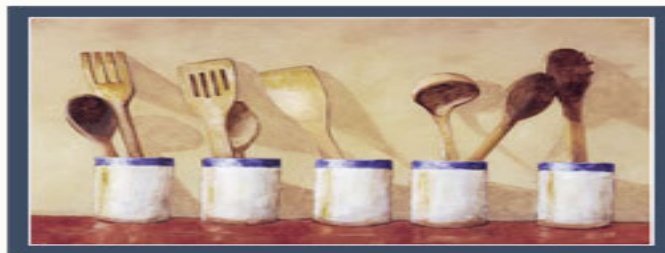
איך נקרא הכלי שבעזרתו **מגהצים** בגדים מקומטים? _____

מה שמו של כלי, המכניס או מוציא **ברגים**? _____

איך נקרא לסכין **לקילוף** ירקות ופירות? _____

ומהו הכפתור, שבעזרתו **מפסיקים** את זרם החשמל? _____

ואיך נקרא בעברית לטוסטר, ההופך לחם ל**צנימים**? _____

ספר של מילים

המילה הראשונה שחידש אליעזר בן-יהודה היא: **מילון**.

מילון הוא ספר של מילים

איך נקרא לספר של **שירים**? _____

לספר של **תשבצים**? _____

לספר של **תרגילים**? _____

ומהו ספר העוסק בתרגילים של **כתיב**? _____

ואיך קוראים לטופס מלא **שאלות**? _____

מחלות וצרות אחרות

בן-יהודה חידש גם את המילה **אֲדָמָת**, כשם של מחלה. לאיזו מחלה התכוון, לדעתכם? בדקו במילון: האם צדקתם?
הנה עוד שמות של מחלות. נסו לנחש על אילו מחלות מדובר, ואחר-כך בדקו במילון:

שַׁעֲלָת

צִהָבָת

גִּרְדָּת

כִּלְבָּת

חִזְרָת

יש גם "מחלות" מסוג אחר:

- איך נקרא ל"מחלה" של מי שמדבר יותר מדי? " _____ "
- ושיעור שמפטפטים (מדברים הרבה) בו יותר מדי, מאיזו "מחלה" הוא סובל?
_____
- ומה "מחלתו" של פרלמנט שיש בו נאומים ונאומים בלי סוף?
_____
- אתם בוודאי מכירים את ה"מחלה" הבירוקראטית של טפסים וניירות בלי סוף:

נסו להמציא עוד שמות של "מחלות" מסוג זה. הסבירו את השמות.

צירופי מילים

לפעמים מצרפים מילים, כמו בשפות אחרות, וכך יש לנו:

גן ילדים

גן חיות

בית חולים

מדיח כלים

מכונת כביסה

מייבש כביסה

נסו לתת לכל אלה שמות המורכבים ממילה אחת בלבד:

שפה ברורה ודברים אחדים
מאת: אורה מלול

ואפשר גם לחבר שתי מילים וליצור מהן יחד מילה אחת:

החייזק הוא חי זק (קטן מאוד).

הרמזור הוא רמז שניתן בעזרת אור.

הזרקור זורק אור (פרוז'קטור).

בעל חיים שיש לו מין קרן על האף נקרא קרנף.

מכשיר ההופך קול נמוך לקול רם הוא הרמקול.

ומי אינו מכיר את הכדורגל, הכדורסל והכדורעף?

ננסה לבדוק איך נוצרו המילים הבאות, ומהו הפירוש שלהן (אפשר לעיין במילון):

- _____ רְשִׁמְקוֹל
- _____ מְגַדְלוֹר
- _____ קוֹלְנוֹעַ
- _____ פְּסוּמָט
- _____ רְפָבֵל
- _____ אוֹפְנוֹעַ
- _____ שְׁמֵרְטָף

ועתה – לעבודה

לפני האקדמיה ללשון העברית מונחות בקשות למילים עבריות עבור מילים לועזיות, שעדיין לא נמצאו להן שמות עבריים, עבור מוצרים חדשים ועבור בעלי מקצועות שאין להם שמות בעברית. כמו שמקובל באקדמיה, אנו נתחלק לארבע ועדות. שתי ועדות ינסו לתת חלופות עבריות למילים הלועזיות המובאות בקבוצה א' ובקבוצה ב', יחד עם ההגדרות שלהן במילון; ועדה שלישית תטפל בשמות המוצרים שבקבוצה ג', וועדה רביעית תיתן שמות עבריים לבעלי המקצועות שבקבוצה ד'.

בהצלחה!

קבוצה א' – מילים לועזיות

לפניכם רשימה של מילים לועזיות, הנהוגות גם בעברית. בצד כל מילה כזאת באה ההגדרה שלה במילון. תוכלו להיעזר בהגדרות, כשאתם מציעים מילים עבריות:

1. **מיקרוסקופ** - מכשיר שבעדו נראים עצמים או פרטים זעירים שעין האדם אינה מסוגלת לראות אותם: _____
2. **אוטומט** – מכונה הפועלת מאליה על ידי מנגנון שהותקן בה: _____
3. **בנק** – מוסד העוסק בענייני כספים: _____
4. **טלוויזיה** – מתקן לשידורי מראות וקולות בגלי רדיו: _____
5. **טרגדיה** – מאורע (מקרה) עצוב מאוד: _____

קבוצה ב' – מילים לועזיות

לפניכם רשימה של מילים לועזיות, הנהוגות גם בעברית. בצד כל מילה כזאת באה ההגדרה שלה במילון. תוכלו להיעזר בהגדרות, כשאתם מציעים מילים עבריות:

1. **טלפון** – מכשיר המאפשר שיחה למרחקים: _____
2. **טלסקופ** – משקפת גדולה לצפייה בכוכבים: _____
3. **פרוזה** – ספרות כתובה בלא משקל מסוים ובלא חרוזים: _____
4. **פיג'מה** – חליפת שינה: _____
5. **פטריוט** – אדם נאמן למולדתו: _____

קבוצה ג' – שמות של מוצרים

לפניכם רשימה של מוצרים חדשים, שממציאיהם מבקשים לתת להם שמות עבריים. זכרו: היצרן מבקש בוודאי למכור את מוצריו, ולכן השמות צריכים למשוך את הלב:

1. משחה לטיפול בקמטים: _____
2. מאכל שהוא תערובת של אורז וירקות בסגנון סיני: _____
3. נוזל חדיש לרחיצת חלונות: _____
4. מזון מיוחד לדגי אקווריום: _____
5. לוח שנה שיש בו תמונות אומנותיות: _____

קבוצה ד' – שמות לבעלי מקצועות או תפקידים

לפניכם רשימה של בעלי תפקידים או מקצועות, שעדיין אין להם שמות עבריים. אנא חדשו עבורם מילים מתאימות:

1. מלצר העובד בבית קפה שמראים בו גם סרטי קולנוע: _____
2. גרפיקאי במשרד פרסום: _____
3. אדם שתפקידו לטפל בדגים: _____
4. פועל המנקה מדרכות: _____
5. אדם שתפקידו לשמור על כלבים שבעליהם נסעו לחופשה: _____

פרק שלישי

עברית בלועזית?

לכבוד האקדמיה ללשון העברית בירושלים

שלום רב,

מדוע אתם משיכים להמציא מילים חדשות בכל יום?
האם לא די המילים הקיימות? בכל הכוללת משתמשים
השמות בין-לאומיים לכל מיני דברים, כמו מושגים
הכימיה, מכשירים מודרניים, הרגשות ועוד ועוד.

מדוע לא נוכל לדבר כמו כולכם? למה לנו מחשב, כשכל
הכוללת

משתמש בקומפיוטר? למה לנו חמרון, כשככל הכוללת
אומרים אלומינום? ואיך שרק אצלנו יש תסכול ודיכאון,
כאשר לכל הכוללת יש פרוסטרציה ודיפרסיה?

ישראל היא ארץ של עלייה, והיא צריכה לחשוב על
הכוללת החדשים. אם בלי מילים חדשות בכל הוקרה, לא
קל לנו ללמוד עברית!

בכבוד רב

משה כהן (עו"ל חדש)

לפני שתדונו בשאלה של משה כהן, קראו את הקטעים וענו על השאלות:

א¹

מפעלו של בן-יהודה לא היה מצליח, לולא קבוצה קטנה של מורים, שעשו כל מה שיכלו כדי ללמד בעברית. היו אז שני קשיים עיקריים בהוראת העברית: ראשית, חסרו מילים פשוטות לשימוש יום-יומי ולפעמים לא הייתה בררה אלא לדבר בידיים ובעיניים. שנית, לא היו ספרי לימוד בעברית.

אף-על-פי כן, נתנו המורים הוראה לתלמידיהם: **עברית! עברית בבית, עברית בחוץ!** היו מורים שישבו בלילות ותרגמו ספרי לימוד לעברית. היו מורים שהחליטו לא להוציא מילה אחת שלא בעברית כל ימי חייהם. במושבה רחובות החליטו הילדים, שכל ילד שידבר מילה לועזית – ידקרו אותו בסיכות.

בן-יהודה חידש מילים רבות בעברית והוציא מילון גדול וחשוב – מילון בן-יהודה. המילה הראשונה שחידש הייתה – **מילון**.

היום קשה לנו להבין, איך אפשר לאכול בלי **נקניק, חביתה, מגש ומסעדה**, איך אפשר להיות חולה בלי **נזלת ושפעת**, ואיך אפשר לחיות בלי **עצמאות, תזמורת, טייס, כחול, כתום, משרד, מגבת, משקפת, מטפחת ורכבת**.

אבל אפשר לחיות בלי טרגדיה – **מעגמה, טלפון** –

שח-רחוק, ז'קט – יעקובית (כי ז'ק הוא יעקב), ניטראלי – **לעלין** (לא עם לא נגד) ואוטובוס – **ציבורית**. אלה חידושים של בן-יהודה שלא התקבלו בשפה העברית.

¹ מתוך: פרקי קריאה בתולדות העם והארץ – אישים, בעריכת נירה שגן, המחלקה לחינוך מבוגרים, תשל"ז.

שפה ברורה ודברים אחדים
מאת: אורה מלול

מה דעתכם, האם אפשר היום לדבר עברית בלי להשתמש באף מילה לועזית?

מדוע, לדעתכם, לא התקבלו החידושים של בן-יהודה : טרגדיה – מעגמה, פיזימה –
נמנמה וכו'?

ב

אני רוצה שתכיר את החבר שלי, דן. הוא למד הרבה, יש לו תואר אקדמי והוא עובד באוניברסיטה, במשרד הדיקן. בעבודתו הוא נפגש עם הרבה פרופסורים מכל מיני פקולטות, וחלק מהם חברים טובים שלו. הוא נוסע אתם לפעמים באוטובוס וגם יושב אתם בקפיטריה. הם מדברים קצת על מזג האוויר והרבה על פוליטיקה, כמו הרבה אנשים במדינה הדמוקרטית שלנו. נעים לשבת בקפיטריה ונחמד לאכול שם. אבל דן התחיל לשמור על דיאטה. מה לעשות, הרופא

אמר לו: "יש לך יותר מדיי כולסטרול בדם". לכן הוא שותה קפה או תה בלי סוכר ובלי חלב. פעם אהב לאכול הרבה לחם במרגרינה; היום הוא אוכל רק סלט ירקות: עגבניות, מלפפונים, קצת פטרוזיליה, קצת סלרי, מעט מאוד מיונו.

דן איננו אוכל הרבה, אבל הוא מעשן הרבה מאוד – עשירים או עשירים וחמש סיגריות ביום! כן, הוא גם עוסק בספורט. בייחוד הוא אוהב לשחק טניס.

בצבא היה דן מפקד טנק. החברים שלו מן הצבא אומרים, שהוא בחור סימפאטי.

האם אתה מכיר בלונדינית יפה שתרצה להכיר אותו?

בדקו את הקטע:

כמה מילים לועזיות יש בו? _____

רשמו אותן:

האם אתם מכירים מילים עבריות, שאפשר להשתמש בהן במקום הלועזיות?

תנו לפחות 5 מילים לועזיות, שאנו רגילים להשתמש בהן כשאנו מדברים עברית:

ג

פיניש מרגש²

בוודאי תשמחו לשמוע על השתלבותם המלאה בלבנט של כתבי הספורט בישראל בתקופה האחרונה. לא נדיר הוא לשמוע או לקרוא כתבות בלשון כזו:

”למשחק הדרבי שבמסגרת הפליי-אוף היה פיניש מרגש. אחרי טיים-אאוט נכנס לשחק הקפטיין, נתן שלושה אסיסטים וקלט שני ריבאונדים. לאחר פאסט-ברייק הוא הביא לקבוצתו את הניצחון.”

הקהל אולי הריע, אבל השפה העברית נותרה בחוץ, מבושת.

פרופ' יואל ויזל

² מתוך "הארץ".

